

Cette ballade constitue la contribution de **François Villon**, alors de passage à la cour de Charles d'Orléans, au « Concours de Blois » ; il s'agissait de **rimier sur un motif obligé** donné par le premier vers. Bien que le thème ne fût pas vraiment familier de Villon, il a réussi un excellent exercice, qui se rapproche du modèle des « Ballades en Proverbe », entièrement composées de formules toutes faites.

Je meurs de seuf auprès de la fontaine,
Chault comme feu, et tremble dent a dent² ;
En mon païs suis en terre loingtaine ;
Lez³ ung brasier frissonne tout ardent ;
Nu comme ung ver, vestu en president,
Je ris en pleurs et attens sans espoir ;
Confort reprens en triste desespoir ;
Je m'esjouïs et n'ay plaisir aucun ;
Puissant je suis sans force et sans pouvoir,
Bien recueully, debouté de chascun⁴.

Rien ne m'est seur⁵ que la chose incertaine ;
Obscur, fors⁶ ce qui est tout évident ;
Doubte ne fais, fors en chose certaine ;
Science tiens⁷ a soudain accident ;
Je gaigne tout et demeure perdant ;
Au point du jour dis : « Dieu vous doint bon soir ! »
Gisant envers⁸, j'ay grant paour de cheoir ;
J'ay bien de quoy et si n'en ay pas ung ;
Eschoitte⁹ attens et d'omme ne suis hoir¹⁰,
Bien recueully, debouté de chascun.

De riens n'ay soing, si metcz toute ma paine
D'acquérir biens et n'y suis pretendent ;

Qui mieulx me dit, c'est cil qui plus m'attaine¹¹,
Et qui plus vray, lors plus me va bourdent¹² ;
25 Mon amy est, qui me fait entendent
D'ung cigne blanc que c'est ung corbeau noir ;
Et qui me nuyst, croy qu'il m'ayde a pouvoir¹³ ;
Bourde, verté, au jour d'uy m'est tout un ;
Je retiens tout¹⁴, rien ne sçay concevoir,
30 Bien recueully, debouté de chascun.
Prince clement, or vous plaise sçavoir
Que j'entens moult et n'ay sens ne sçavoir :
Parcial¹⁵ suis, a toutes loys commun¹⁶.
Que sais je plus ? Quoy ? Les gaiges ravoir¹⁷,
35 Bien recueully, debouté de chascun.

François VILLON, *Poésies diverses*,
publié par A. Longnon, © éd. Champion, 1976

1. Soif. — 2. Claque des dents. — 3. Près, à côté. — 4. Bien accueilli, repoussé par chacun. — 5. Sûr. — 6. Sauf. — 7. Considère. — 8. Renversé. — 9. Héritage. — 10. Je ne suis héritier de personne. — 11. Attaque. — 12. Trompant. — 13. Autant qu'il peut. — 14. Comprends. — 15. Homme d'un parti. — 16. D'accord avec tout le monde. — 17. Récupérer mes gages.

O kante, každý kdo to čte, necht ví:
jsem stranník, ac mám o všem vědomí.
Co chci? Být z těch zas, plat kdo brátí smí,
středně přijít, každýj odmlít.

Je ten, kdo venlari máš klam
a „labut“ čerda je jak haoran „či“
v tom spoence zrní, kdo má ubíží:
má jedno, jsem-li šalob vepř dár,
mám v mých vš, jen ne to nepříliš,
středně přijít, každýj odmlít.

K věcem, jichž neznám, horoucně se vinnu,
ženu se k cili, jehoz nezdám.
kdo ke mne vřídí, tomu dávám vinnu;
kdo mluví pravdu, tomu háří lam.

Jen to mi, neporné, co pho stíní;
kde světlý den, tam sobu zřím;
kde přitřechost, tam vyhledám se mnu;
srou znalost vědám, nahlijm nahodim;
vše vyhledám, čím dle smolněj hrdim,
dím „dobry večer“, jtro-ji se šlím;
když ležím naznak, strach mám z pudim;
bohaství čekám, níči nejsem pán,
mám vše, co chci — vše, na tem svíce pří —
středně přijít, každýj odmlít.

Já u pramenů jsem a žitní hynu;
horčí jak ohně, zuby drkoti;
dím v cizotě, kde mám svou domovinu;
ac blísko krhu, ztrnící přec mým;
nahlij jak čern, oděn jak předtím sám,
směji se v pláči dougam o zoufání;
má lékna je, co jím potírám;
má přizabone oddech není prám;
já stá mám a zdámj prospěch z m,
středně přijít, každýj odmlít.

BALLADE
Kterou Villon napsal léta před 1438 na námě,
jež u svého dvora v Blois určil vévoda Orléanský

BALLADE
DES
FEMMES DE PARIS

Quoi qu'on tient belles langagières
Florentines, Vénitiennes,
Assez pour être messagières,
Et même les anciennes ;
Mais, soient Lombardes, Romaines,
Genevoises, à mes périls,
Piémontaises, Savoisiennes,
Il n'est bon bec que de Paris.

De très beau parler tiennent chaires,
Ce dit on, les Napolitaines,
Et sont très bonnes caquetières
Allemandes et Prussiennes ;
Soient Grecques, Egyptiennes,
De Hongrie ou d'autre pays,
Espagnoles ou Catalanes,
Il n'est bon bec que de Paris.

Bretonnes, Suisses, n'y savent guère,
Gasconnes, n'aussi Toulousaines :
De Petit Pont deux barengières
Les concluront, et les Lorraines,
Anglaises et Calaisiennes,
(Ai-je beaucoup de lieux compris?)

Picardes de Valenciennes ;
Il n'est bon bec que de Paris.

Prince, aux dames Parisiennes
De beau parler donnez le prix ;
Quoi qu'on dise d'Italiennes,
Il n'est bon bec que de Paris.

BALLADA O ŘEČNOSTI PAŘIZANEK

Ač mají dobrou výřečnost
jak Florentky, tak Benátčanky —
i k pletichám jí mají dost,
zvlášt kypré staré venkovanky —
ať římanky či Lombardanky
spějí v tom kumštu sebevš,
ať drčí Janov, Savojsanky —
kam na nás, dámy, na Paříži!

Až doktorskou v tom proslulost
prý mají Neapolitánky —
prý jejich zobák — pravý skvost! —,
tak Němky, též i Elsasanky;
ač Řekyně i Egyptanky
i Polky sotva přeféčníš,
i Španělky, i Katalánky —
kam na nás, dámy, na Paříži!

Hlas Švýcarek je vzletu prost,
jsou v koncích Gaskoň, Toulousanky;
dvě od nás, zvlášt mají-li zlost,
přetrumfnou všechny Lotrinčanky
a přes moře i Angličanky.
Moc zemí nezbyvá mi již —
snad Valencie, Pikardanky?
Kam na nás, dámy, na Paříži!

Prvenství mají Pařížanky,
přízněj to, nebo pohoříš.
Ač jedák mají Taliánky —
kam na nás, dámy, na Paříži!

BALADA O ŘEČNOSTI PARIŽANEK

Ač mají dobrou výřečnost
jak Florentky, tak Benátčanky —
i k pletichám jí mají dost,
zvláště kypré staré venkovanky —
ať Římanky či Lombardanky
spějí v tom kumštu sebevých,
ať drčí Janov, Savojsanky —
kam na nás, dámy, na Paříž!

Až doktorskou v tom proslulost
prý mají Neapolitanky —
prý jejich zobák — pravý skvost! —,
tak Němky, též i Elsasanky;
ač Řekyně i Egyptanky
i Polky sotva přeřečníš,
i Španělky, i Katalánky —
kam na nás, dámy, na Paříž!

Hlas Švýcarek je vzletu prost,
jsou v koncích Gaskoň, Toulousanky;
dvě od nás, zvláště mají-li zlost,
přetrumfnou všechny Lotrinčanky
a přes moře i Angličanky.
Moc zemí nezbývá mi již —
snad Valencie, Pikardanky?
Kam na nás, dámy, na Paříž!

Prvenství mají Pařížanky,
příznej to, nebo pohoríš.
Ač jedák mají Taliánky —
kam na nás, dámy, na Paříž!

Já umírám zde u studánky žízní,
žhavý jak žár se zimou tetelím;
má rodná zem jak cizina mě trýzní
a u krbu se třesu mrazením;
červ nahý jsem, byť oděn hedvábím.
V mém smíchu pláč a marnost v čekání,
pomocná dlaň jsou pikle postranní,
bez potěchy já těšívám se jen.
Jsem slabý tak, jak silný ve zbrani,
ctně uvítán a každým vyháněn.

Mám za jisté, co v nejistotu vyzní,
a za jasné, co temné je jak dým;
vše průkazné mě mate spornou trýzní
a pilíř věd je nahodilý šprým;
když vyhrávám, jen prohru utrpím
a projev cti mi hrůzu nahání.
Dím „dobrou noc“, vidím-li svítání;
jsem boháč tím, jak strádám den co den;
vleže mám strach, že pád mě poraní,
ctně uvítán a každým vyháněn.

Já hladovím i při bohaté sklizni;
chci boháč být, a nejdu za jměním;
když chválu čtu, já hanu vytěžím z ní;
více pravdu má, kdo více je prolhaným.
Můj přítel je, kdo vystaví mě lžím:
labutí běl že čern je havraní.

Zlí škůdci mí, toť druzi oddaní.
Tak pravda, blud jsou pro mě stejných jmen.
Nic neumím — mám na vše nadání,
ctně uvítán a každým vyháněn.

Můj vévodo, rač přijmout doznání,
že mnohé vím, leč mlčím v ústraní;
ač vím, čím jsem, dbám práv a nechci změň.
Co chci? Být jen, kdo přijem neshání —
ctně uvítán a každým vyháněn.

BALADA

kteřou Villon napsal léta Páně 1458 na námět,
jež u svého dvora v Blois určil vévoda Orleánský

Já u pramene jsem a žízní hynu;
horký jak oheň, zuby drkotám;
dlím v cizotě, kde mám svou domovinu;
ač blízko krbu, zimnici přec mám;
 nahý jak červ, oděn jak prelát sám,
směji se v pláči, doufám v zoufání;
mně lékem je, co jiné poraní;
mně při zábavě oddech není přán;
já sílu mám a žádný prospěch z ní,
srdečně přijat, každým odmítán.

Jen to mi nesporné, co plno stínů;
kde světlý den, tam sotva znám;
kde průzračnost, tam výkladem se minu;
svou znalost vděčím náhlým náhodám;
vše vyhráváje, čím dál smolněji hrám;
dím „dobrý večer“, jitro-li se skví;
když ležím naznak, strach mám z padání,
bohatství čekám, ničím nejsem pán;
mám vše, co chci — nic, na čem srdce lpi —
srdečně přijat, každým odmítán.

K věcem, jichž neznám, horoucně se vinu,
ženu se k cíli, jehož nežádám;
kdo ke mně vlídný, tomu dávám vinu;
kdo mluví pravdu, tomu lhářů lám;

můj druh je ten, kdo vemluví mně klam
a „labuť černá je jak havran“ dí;
v tom spojence zřím, kdo mi ublíží;
mně jedno, jsem-li šalbě vepsí dán;
mám v mysli vše, jen ne to nejbližší,
srdečně přijat, každým odmítán.

Ó kníže, každý, kdo to čte, nechť ví:
nic neznám, ač mám o všem vědomí.
Jsem stranický, jsem zastávce všech stran.
Co chci? Být z těch zas, plat kdo bráti smí,
srdečně přijat, každým odmítán.

- Il est ainsi et tellement :
 Quant mourut, n'avoit qu'un haillon ;
 Qui plus, en mourant, mallement
 2015 L'espoignoit d'Amours l'esguillon :
 Plus agu que le ranguillon*
 D'un baudrier lui faisoit sentir
 (C'est de quoy nous esmerveillon)
 Quant de ce monde vout partir.
- 2020 Prince gent comme esmerillon*,
 Saichiez qu'il fist au departir :
 Ung traict but de vin morillon*,
 Quant de ce monde vout partir.

29. [Ballade des pendus]

- Freres humains* qui après nous vivez,
 N'ayez les cueurs contre nous endurcis,
 Car se pitié de nous povres avez,
 Dieu en aura plus tost de vous mercis*.
 5 Vous nous voiez cy attachez, cinq, six* :
 Quant de la chair que trop avons nourrie,
 El est pieça devoree* et pourrie,
 Et nous, les os, devenons cendre et pouldre*.
 De nostre mal personne ne s'en rie,
 10 Mais priez Dieu que tous nous vueille absouldre.
- Se freres vous clamons, pas n'en devez
 Avoir desdaing, quoy que fusmes occis
 Par justice*. Toutefois vous sçavez
 Que tous hommes n'ont pas bon sens rassis.
 15 Excusez nous, puisque sommes transis,
 Envers le filz de la Vierge Marie,
 Que sa grace ne soit pour nous tarie,
 Nous preservant de l'infemale fouldre*.
 Nous sommes mors, ame ne nous harie*.
 20 Mais priez Dieu que tous nous vueille absouldre.

- Il en est ainsi exactement :
 quand il mourut, il n'avait plus qu'un haillon ;
 qui plus est, au moment de mourir, cruellement
 le poignait l'aiguillon d'Amour, 2015
 qui lui faisait sentir une douleur plus vive
 que l'ardillon d'un baudrier
 (c'est de quoi nous nous émerveillons)
 quand il voulut quitter ce monde.
- Prince élégant comme émerillon, 2020
 sachez ce qu'il fit en s'en allant :
 il but un coup de gros vin rouge,
 quand il voulut quitter ce monde.

29. Ballade des pendus

- Frères humains qui après nous vivez,
 n'ayez pas les cœurs contre nous endurcis,
 car, si vous avez pitié de nous, pauvres malheureux,
 Dieu en aura plus tôt de vous miséricorde.
 5 Vous nous voyez ici attachés, cinq, six :
 quant à la chair que nous avons trop nourrie,
 elle est depuis longtemps détruite et pourrie,
 et nous, les os, devenons cendre et poussière.
 Que de notre malheur personne ne se rie,
 10 mais priez Dieu qu'il nous veuille tous absouldre.
- Si nous vous appelons frères, vous ne devez pas
 en avoir du dépit, quoiqu'on nous ait tués
 par justice. Toutefois, vous savez
 que tous les hommes n'ont pas ferme raison.
 15 Excusez-nous, puisque nous sommes trépassés,
 auprès du fils de la Vierge Marie,
 afin que sa grâce ne soit pas pour nous tarie,
 nous préservant de la foudre de l'Enfer.
 Nous sommes morts, que nul ne nous tourmente,
 20 mais priez Dieu qu'il nous veuille tous absouldre.

La pluye nous a debuez* et lavez
 Et le soleil deseichez et noircis*.
 Pies, corbeaux nous ont les yeulx cavez
 Et arraché la barbe et les sourcilz.
 25 Jamais nul temps nous ne sommes assis :
 Puis ça, puis la, comme le vent varie,
 A son plaisir sans cesser nous charie,
 Plus becquetez* d'oyseaulx que dez a coudre.
 Ne soiez donc de nostre confrairie,
 30 Mais priez Dieu que tous nous vueille absouldre,

Prince Jesus qui sur tous a maistrie*,
 Garde qu'Enfer n'ait de nous seigneurie :
 A luy n'ayons que faire ne que souldre* !
 Humains, icy n'a point de mocquerie,
 35 Mais priez Dieu que tous nous vueille absouldre.

La pluie nous a lessivés et lavés,
 et le soleil desséchés et noircis.
 Pies et corbeaux nous ont creusé les yeux
 et arraché la barbe et les sourcils.
 Jamais, à nul moment, nous ne sommes en repos : 25
 de ci, de là, comme le vent varie,
 à son gré, sans cesse, il nous charrie,
 plus becquetés par les oiseaux que dés à coudre.
 Ne soyez donc pas de notre confrérie,
 mais priez Dieu qu'il nous vueille tous absouldre. 30

Prince Jésus qui as sur tous puissance,
 empêche que l'Enfer ne soit notre seigneur :
 n'ayons rien à faire ni à solder avec lui.
 Hommes, ici point de plaisanterie,
 mais priez Dieu qu'il nous vueille tous absouldre. 35